Analyse maatschappelijke haalbaarheid LES & TVW

Hillegom, Lisse & Teylingen

E:M+MA.

12 februari 2021

Inhoudsopgave

1. Leeswijzer
2. Houding t.o.v. energie en warmte
3. Houding t.o.v. gemeenten en participatie
4. Lokale energiestrategie
5. Transitievisie warmte
6. Jongeren
7. Aanbevelingen
8. Verantwoording

Leeswijzer

Leeswijzer

De afgelopen maanden hebben de gemeenten Hillegom, Lisse en Teylingen op verschillende manieren het gesprek gevoerd met inwoners en (professionele) stakeholders over de energietransitie, en de voorwaarden daarbij. In dit document hebben we al hun visies, meningen, zorgen, kansen en aanbevelingen verzameld.

Het onderzoek dat wij de afgelopen maanden hebben gedaan is vooral bedoeld om in kaart te brengen welke aspecten inwoners uit Hillegom, Lisse en Teylingen belangrijk of zorgelijk vinden aan de energietransitie. We wilden daar een zo compleet mogelijk beeld van geven, om zicht te krijgen op wat er leeft. We geven in dit document inzicht in het brede palet aan visies, meningen, zorgen, kansen en aanbevelingen die we gehoord hebben van inwoners en (professionele) stakeholders in de drie gemeenten.

Het onderzoek is daarmee niet representatief en dat is ook niet het doel geweest. Daardoor hebben we uit sommige groepen (academisch opgeleide, oudere mannen) meer mensen gesproken, en uit andere (jonge mensen, vrouwen, en praktisch opgeleide mensen) ondervertegenwoordigd zijn in de resultaten.

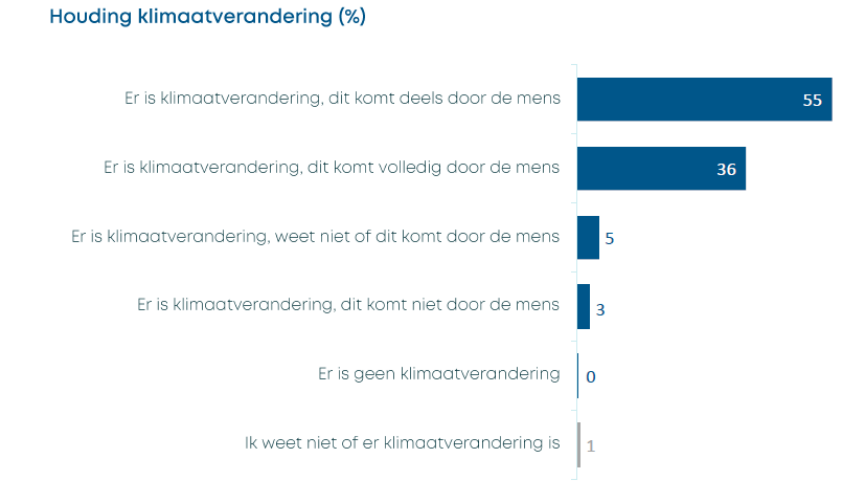
Houding t.o.v. energie en warmte

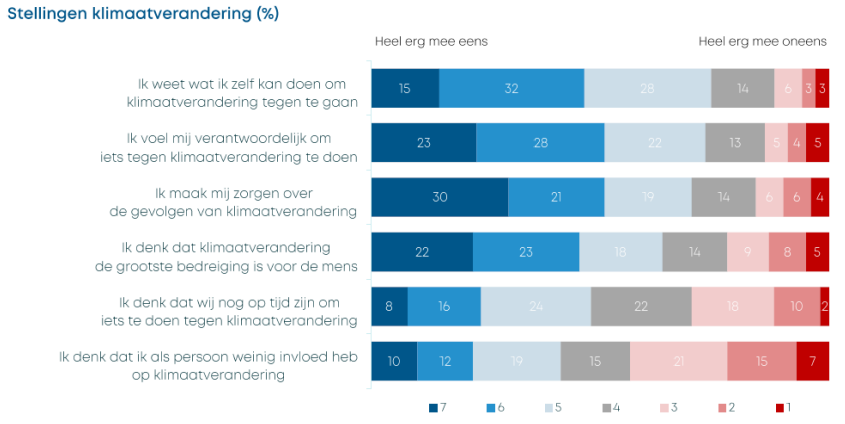
Over klimaatverandering is weinig discussie

Weinig invullers van de vragenlijsten hebben twijfels over het bestaan van klimaatverandering. Ze onderkennen ook dat de mens dit (deels) heeft veroorzaakt.

Veel respondenten geven ook aan te weten wat ze kunnen doen tegen klimaatverandering en zich verantwoordelijk te voelen.

Ook in de interviews en tijdens de meedenksessies hoorden we weinig twijfels bij de ernst van het klimaatprobleem.

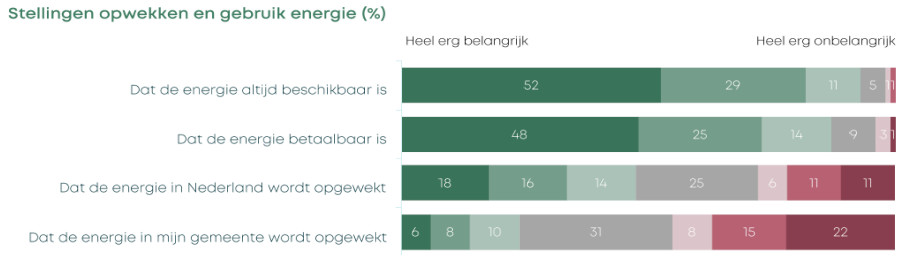

Inwoners zijn pragmatisch over de energievoorziening

Energie moet altijd beschikbaar en betaalbaar zijn.

Het maakt inwoners veel minder uit waar hun energie wordt opgewekt.

Ondernemersverenigingen geven aan: het gaat uiteindelijk om kosten en baten. Denk ook aan corona: er zijn andere (financiële) zorgen momenteel.

Energie en warmte hoeven niet lokaal

Energie- en warmtevoorziening wordt door de meesten gezien als een recht, een nutsvoorziening die nationaal geregeld moet worden. Dat leidt bij sommigen tot scepsis over de nadruk op lokale maatregelen.

Tegelijkertijd zijn er ook inwoners die juist voorstander zijn van de lokale regie van de gemeente. ‘Wacht niet op Den Haag, maar kijk wat je regionaal kunt doen, bijvoorbeeld samen met de provincie’.

Verschillen tussen de drie gemeenten

De resultaten van de vragenlijsten suggereren dat inwoners van Teylingen net iets positiever zijn over thema's die te maken hebben met de LES en TVW. Maar die verschillen zijn marginaal.

In de interviews hebben we geen duidelijk verschil opgemerkt tussen de gemeenten. Veel stakeholders en inwoners spreken over de hele Bollenstreek, niet alleen over hun eigen gemeente.

Houding t.o.v. gemeenten en participatie

E:M+MA.

think. do. connect.

Meer concrete informatie is gewenst

Stakeholders en inwoners geven aan meer informatie van de gemeenten te willen. Liefst in cijfers: hoeveel moeten we opwekken? Welke scenario's zijn er om dat te doen, en hoeveel duurzame energie levert elk scenario op? Voor veel mensen is dit niet duidelijk.

Daardoor vinden velen het moeilijk om een duidelijke mening te hebben, of zijn ze sceptisch over de hele energietransitie.

"Maak duidelijk aan inwoners wat precies de opgave is en wat ongeveer de kosten zullen zijn. Vraag vervolgens wat ze daarvan vinden."

Betrokken burger

Gemeenten moeten nadrukkelijker contact zoeken

Bij veel inwoners leeft het idee dat de gemeenten nog maar weinig naar buiten zijn getreden over hun plannen en visies.

Er zijn wel kleine initiatieven geweest (bijv. €70 per huishouden voor verduurzaming), maar dat zien inwoners niet altijd als onderdeel van de 'grote' energietransitie.

Verschillende stakeholders vragen de gemeenten om actief contact te zoeken met hen en inwoners, bijvoorbeeld met een wijkaanpak. Niet afwachten tot inwoners of ontwikkelaars bij de gemeente aankloppen.

> "De gemeente krijgt weinig gedaan en probeert steeds zelf het wiel opnieuw uit te vinden. Werk samen met andere partijen die al kennis en ervaring hebben."
>
> Duurzame stichting

Participatie kan ook in kleinere gezelschappen

Naast algemene communicatie en participatie (lokale krantje, inloopavonden, vragenlijsten, etc.) zijn er ook ideeën voor meer intensieve participatie.

Bijvoorbeeld een structurele klankbordgroep van inwoners en ondernemers, mits duidelijk is wat zij kunnen inbrengen en wat daarmee gebeurt.

"Energiecoaches willen ook meedoen met het technische denkproces, niet alleen mensen activeren."

Energiecoach

"Als je een kleine groep ondernemers mee laat denken en ze zijn positief, zijn dat meteen je ambassadeurs richting de rest."

Voorzitter ondernemersvereniging

Meedenksessies mogen vaker en langer

Inwoners die deelnamen aan de meedenksessies op 20, 21 of 25 januari waren daar enthousiast over.

De mogelijkheid om in gesprek te gaan, vragen te stellen en mee te denken, wordt zeer gewaardeerd. Mensen willen dit vaker zo doen.

Een volgende keer:
+ Mogen de gesprekken langer duren dan 1,5 uur
+ Meer mensen betrekken
+ Meer informatie vooraf toesturen aan deelnemers

> "Ik hoop alleen dat het niet bij praten blijft en het nu echt iets gaat opleveren. En dat Teylingen nu eens koploper wordt in plaats van achterloper!"
>
> Inwoner

Lokale energiestrategie

E:M+MA.

think. do. connect.

Steun voor energietransitie, maar ‘bij ons’ is er gewoon geen plek

Tijdens gesprekken met inwoners, zowel in de diepte-interviews, als in de meedenksessies, blijkt dat veel mensen de energietransitie steunen, en verduurzaming belangrijk en begrijpelijk vinden.

Maar, ze vinden ook dat er in de bollenstreek eigenlijk gewoon geen plek is. Voor kleinschalige oplossingen (zon op dak, isolatie van huizen) is veel steun. Voor grootschalige opwek ligt dat heel anders.

> “We hebben hier [in Hillegom, red.] ook een woningbouw opgave. De ruimte hier hebben we nodig voor woningen. Die energietransitie kan dan niet op dezelfde plek landen.”
>
> Inwoner

Veel voorstanders van zonnepanelen op daken

Zonnepanelen op daken worden gezien als *no-regret* maatregel: ze hoeven niet in het landschap en leveren toch duurzame energie op.

Het idee is ook dat hier nog veel te winnen is: veel daken hebben nog geen zonnepanelen (ook daken in het beheer van de gemeenten).

Bovendien denkt men; alles wat we op daken kunnen opwekken, hoeven we niet meer grootschalig op te wekken.

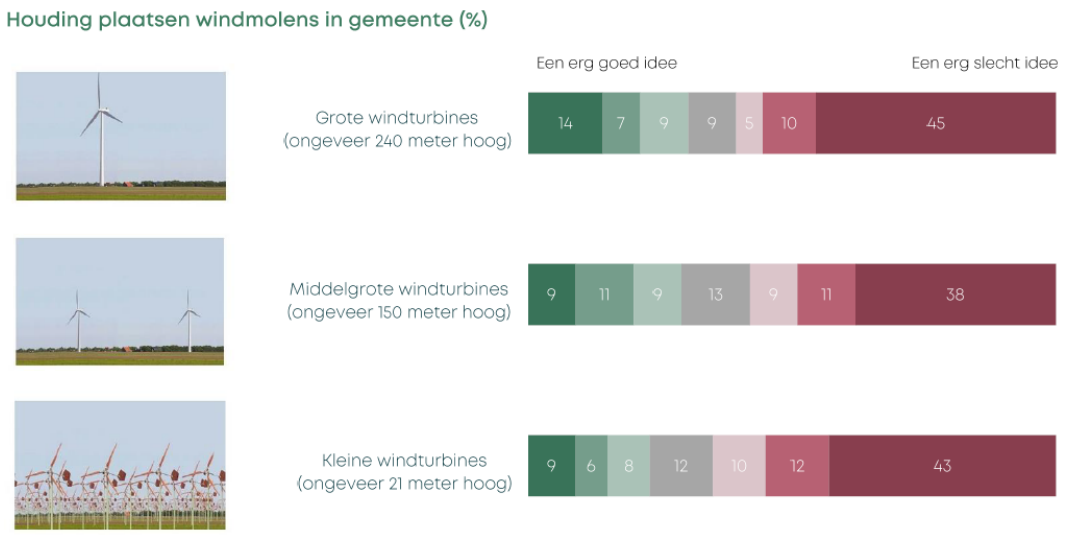

Weerstand tegen windmolens

Mensen geven vaak aan weinig te zien in windmolens in de Bollenstreek. Zowel in vragenlijsten, als in persoonlijke gesprekken.

Inwoners die zelf geen uitgesproken mening hebben, weten vaak wel van anderen die tegen windmolens zijn.

Redenen: verpeste zichtlijnen, ze zijn lelijk, geluidsoverlast en impact op natuur

Weerstand tegen zonneweides

Er is minder weerstand tegen zonneweides, maar ook daarvoor is maar beperkt enthousiasme.

Redenen zijn ongeveer hetzelfde als bij windmolens, met de toevoeging dat onder zonneweides niets kan groeien (dus slecht voor de bollenvelden).

"Duitsland is een schrikbeeld: kilometers aan alleen maar lelijke zonneweides in het landschap. Dat wil ik hier niet."

Inwoner

Wanneer wel windmolens / zonneweides in de gemeenten?

+ Cluster zoveel mogelijk op plekken waar weinig mensen er last van hebben.
+ Compenseer inwoners die er last van hebben.
+ Communiceer waarom windmolens en zonneweides nodig zijn.
+ Zonneweides kunnen wel langs het spoor en drukke wegen (niet in het landschap).
+ Windmolens bij uitgegraven plassen in de regio zijn minder erg.

"Maak duidelijk waarom windmolens en zonneweides nodig zijn om de doelen te behalen. Anders willen mensen ze alleen maar in zee hebben."

Energiecoach

Kernenergie is een serieuze optie

Vrij veel inwoners vestigen hun hoop op kernenergie en zijn argwanend dat deze optie niet wordt genoemd.

Sterker: sommigen denken dat de opgave zonder kernenergie überhaupt niet mogelijk is, dus haken af als deze optie niet wordt meegewogen.

> "Ook u ontwijkt in deze enquête de optie Kernenergie. Dat vind ik buitengewoon kwalijk, aangezien het de enige juiste optie is."
>
> Respondent vragenlijst Hillegom

Hoop op innovatie

Inwoners vestigen daarnaast hoop op innovatie in de grootschalige duurzame elektriciteitsopwek richting 2050.

Zij vragen zich af of het wel nodig is nu zoveel haast te maken.

"Als we toch bijna dertig jaar hebben, moeten we ons niet gek maken in de komende paar jaar."

Inwoner

Transitievisie Warmte

E:M+MA.

think. do. connect.

Huizen isoleren is belangrijk

Veel mensen die we spreken geven aan dat ze isolatie de basis vinden voor alle maatregelen wat betreft warmte. Het vergt ook een relatief kleine ingreep voor de meesten.

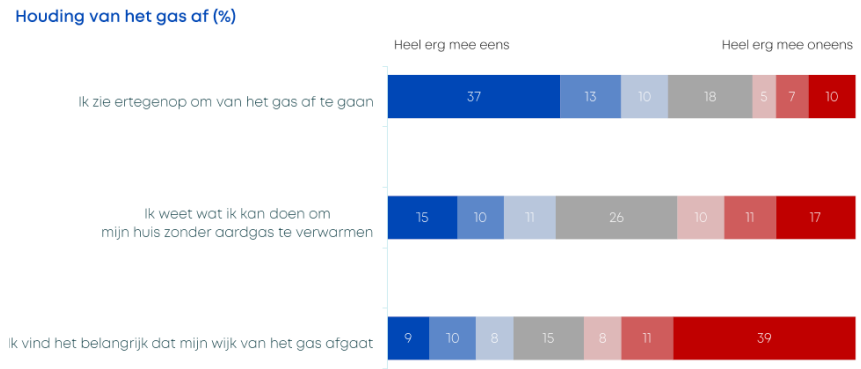
Isolatie gaat voor mensen niet alleen over duurzaamheid, maar ook over het verhogen van het wooncomfort.

Zorgen over gasloos leven

Veel inwoners vinden het niet makkelijk om van het gas af te gaan. Ze weten vaak ook niet wat ze daarvoor precies moeten doen.

Vooral de kosten en vele handelingen zijn een punt van zorg: alternatieven zijn duurder en vergen vaak nog andere investeringen (zoals isolatie).

Aardgas is duurzaam, niet te snel overstappen

Er is ook scepsis over de noodzaak om van het gas af te gaan. Aardgas wordt gezien als relatief schone energiebron.

Er wordt ook gewezen naar buurlanden die juist meer gas gaan gebruiken.

"Van het gas af gaan heeft niets met duurzaamheid te maken, alleen met Groningen. Waarom importeren we het dan niet gewoon?"

Inwoner

Onduidelijkheid maakt de keuze moeilijker

Het is nog niet duidelijk waar de gemeente heen wil: centraal warmtenet, ieder voor zich, full-electric? Als je nu investeert in een warmtepomp, kan het zijn dat hij over 10 jaar waardeloos is.

De situatie kan per huis verschillen

Maatwerk op wijk- of zelfs straatniveau kan inwoners helpen. Isolatie werkt anders bij nieuwe huizen dan bij oude, en anders bij een rijtjeshuis dan een vrijstaand huis.

"Bij ons in de straat zijn veel trillingen door vrachtwagens, wat normaal dubbel glas niet haalbaar maakt. Kunnen we met de gemeente niet zoeken naar een oplossing waarbij ook gelijk de trillingen worden aangepakt?"

Inwoner

Kosten zijn grootste obstakel

De belangrijkste reden om de eigen woning niet te verduurzamen, zijn de kosten.

Dat het ook tijd en moeite kost, vinden inwoners nauwelijks relevant.

"Ik weet niet of ik het allemaal wel kan, en wil, betalen. Als de gemeente van het gas af wil, moet ik dan daarom mijn huis voor tienduizenden euro's verbouwen?"

Inwoner

Jongeren

Perspectief jongeren lijkt op volwassenen

Jongeren lijken nauwelijks anders over de energietransitie te denken dan oudere inwoners in de gemeenten.

Ze twijfelen niet over of klimaatverandering bestaat, en vinden verduurzaming belangrijk.

Ook jongeren hebben liever geen windmolens, en als ze er dan toch komen, liever meer kleine windturbines dan enkele grote. Hetzelfde geldt voor zonnepanelen: liever alle daken vol leggen, dan zonneweides. En als er toch zonneweides komen, dan liever meerdere kleine, dan een paar grote.

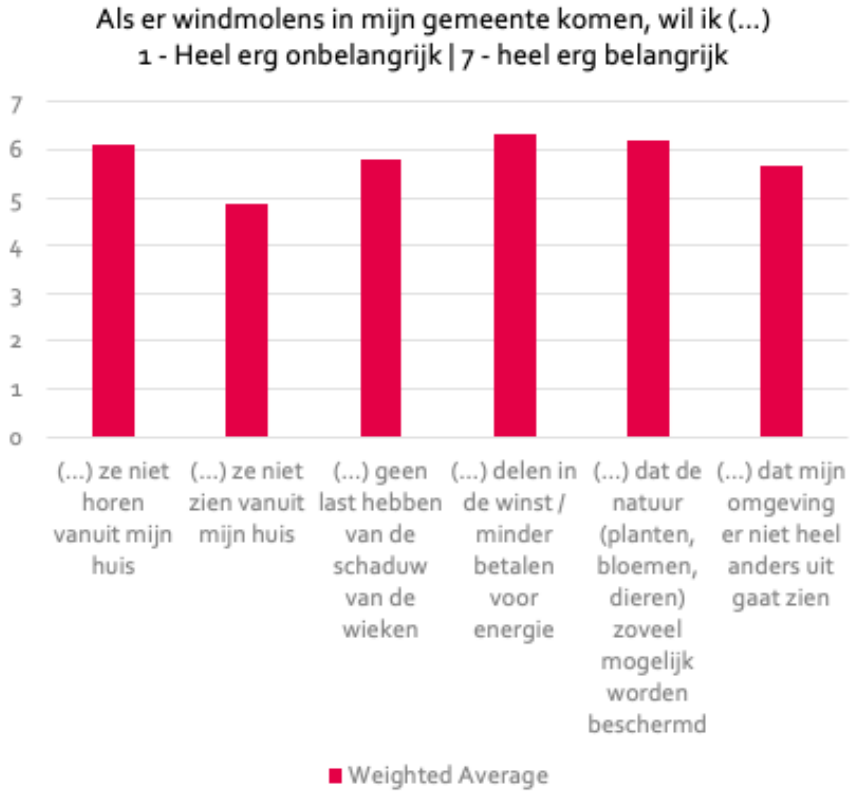
Omdat jongeren geen huiseigenaren zijn, hebben zij geen vragen beantwoord over bijvoorbeeld de bereidwilligheid om hun huis te verduurzamen.

nota bene

Hier denken jongeren anders over

Afwijkend is dat jongeren het belangrijker vinden dat de natuur en landbouwgrond niet belast wordt, en dat het landschap niet verandert, dan dat zij zich zorgen maken over hun directe omgeving.

Jongeren vinden het niet zo belangrijk of ze zonneweides of windmolens kunnen zien vanuit huis.

Participatie door jongeren

Jongeren willen vooral graag geïnformeerd worden over de ontwikkelingen in de energietransitie.

Minder belangrijk vinden zij het om zelf mee te denken, of te helpen in de uitvoering. Al geeft een enkeling wel aan af en toe een enquête in te willen vullen.

Aanbevelingen

Kansen

+ Treed **prominenter** naar voren als HLT-gemeenten: neem het initiatief, blijf actief in gesprek, maak duidelijk wat je van inwoners wilt.

+ Maak de opgave zo **concreet** mogelijk. Geef aan wat daarvoor nodig is. Komen we er door alle daken vol te leggen met zonnepanelen? Waarom zijn windmolens daarnaast ook nodig? Waarom kunnen die niet op zee? Laat ook zien welke **dilemma's** je hebt als gemeente, zodat inwoners daarin kunnen meedenken.

+ Laat specifieke stakeholders **structureel meedenken** (energiecoaches, duurzaamheidsverenigingen, ondernemers) en neem hen serieus als gesprekspartner.

+ Zoek naar **integrale oplossingen**. Het gaat niet alleen over duurzaamheid, maar ook over leefbaarheid, comfort van wonen en natuurlijk kosten. Zoek met inwoners naar oplossingen die voor hen nuttig zijn (maatwerk).

Opbrengst participatie t.o.v. uitganspunten LES (27/08/20)

+ Gesprekken met stakeholders en inwoners bevestigen het uitgangspunt dat de opwek van duurzame energie evenredig gespreid moet worden in de regio. De mensen die wij spraken, denken daarbij dat het goed is om zon- en windenergie op enkele plekken te clusteren. Daarbij moeten de gemeenten wel blijven uitleggen waarom opwek in de regio überhaupt nodig is. Waarom bouwen we niet 'gewoon' een kerncentrale? Waarom niet alle windmolens in de Noordzee?

+ Stakeholders en inwoners bevestigen het uitgangspunt van de gemeenten dat de opwek van duurzame energie het landschap zo min mogelijk moet verstoren. Mensen kunnen zich hierom ook goed vinden in de gedachte energie opwek te combineren met infrastructuur.

+ De gemeente Lisse sluit op voorhand opwek op de bollenvelden uit. Hillegom en Teylingen sluiten niet op voorhand gebieden uit. Het op voorhand uitsluiten van bepaalde gebieden lijkt niet zo te leven onder de mensen die wij spraken. Wel gaven zij kansen en/of randvoorwaarden mee voor wanneer grootschalige opwek wel en niet kan. Zie pagina's 13 t/m 16.

+ De mensen die wij spraken bevestigen het uitgangspunt van de gemeenten om particuliere en zakelijke initiatieven en ontwikkelingen te stimuleren. Mensen geven daarbij aan dat ze graag daarin extra worden aangemoedigd door de gemeente. Iemand gaf bijvoorbeeld aan dat hun organisatie soms meer moeite moeten doen dan zij zouden willen om aan de slag te kunnen met bijvoorbeeld verduurzamingsmaatregelen. Ook een actieve informerende rol van de gemeente is hier gewenst: waar kan ik beginnen?

Opbrengst participatie t.o.v. uitganspunten TVW (27/08/20)

+ De gesprekken met stakeholders en inwoners bevestigen de voorlopige uitgangspunten uit de memo vertrekpunten d.d. 27-08-'20.
  - Namelijk: Beschikbaar en betrouwbaar richting de toekomst; Realistisch en betaalbaar voor iedereen; Ga aan de slag met energiebesparing; En, samen kennis delen om de verduurzaming te versnellen.
  - Daarbij geldt: betaalbaarheid is belangrijk, maar de zekerheid dat je huis goed verwarmd wordt, en dat je er comfortabel kunt wonen, is belangrijker.

+ Hier liggen een aantal kansen voor de gemeenten:
  - Help inwoners met een duidelijke informatievoorziening. Welke maatregelen kunnen zij zelf nemen? En waar kunnen ze dan het best beginnen?
  - Werk mee met inwoners/organisaties die zelf met ideeën komen. Lever maatwerk.
  - Informeer duidelijk over welke kant de warmtetransitie per wijk op gaat en wat de opties zijn: heeft het zin om nu te investeren in een warmte pomp? En als we daar nu nog niets over kunnen zeggen, wanneer dan wel?
  - Blijf uitleggen waarom de gemeente van het aardgas af moet. En ga daarin verder dan de verplichting die het Rijk oplegt.

Verantwoording

Aan dit rapport liggen ten grondslag…

+ De resultaten van drie enquêtes die werden gehouden tussen 11 november 2020 en 10 januari, met in totaal 1.853 respondenten.
+ 31 diepte-interviews die wij voerden met stakeholders en inwoners van Hillegom, Lisse en Teylingen.
+ De opbrengst van de online meedenksessies op 20, 21 en 25 januari waaraan 33 inwoners deelnamen.

Lees de bijlage *Verantwoording analyse maatschappelijke haalbaarheid* voor een uitgebreide verantwoording.

nota bene

think. do. connect.

E:M+MA.